

מספר פנימי:

כנסת ישראל

יזמות: חברי הכנסת

//פ

הצעה לתיקון חוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984

אחרי סעיף לא לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984, יבוא:	(2)	תיקון חוק בתי המשפט [נוסח משולב]
ב. הוועדה וחבריה לא יציעו מינוי של שופט בשל זיהוי של השתייכותו הפוליטית או המפלגתית, או אם קיימות נסיבות אחרות שיש בהן כדי ליצור חשש ממשי למשוא פנים.	(1)	

דברי הסבר

הצעת חוק זו נוסחה על ידי [מכון זולת לשוויון זכויות אדם](#).

כללי

כפי שמוסבר בדוח "דמוקרטיה לכאורה" של מכון זולת לשוויון זכויות אדם, על פי התבחינים המקובלים על רוב החוקרים לצורך בחינת מידת הדמוקרטיה ו/או סמכותנות של משטר כלשהו, ניתן לקבוע שמודל המשטר במדינת ישראל הוא המודל ההיברידי. מאז הקמת המדינה שילב המשטר בישראל רכיבים סמכותניים ורכיבים דמוקרטיים, כאשר בתקופות שונות המשטר נטה לאחד מן הקצוות – הדמוקרטי או הסמכותני.

משטר דמוקרטי אמור לכבד ולהגן על שורה של זכויות אדם ואזרח בסיסיות. ככל שהמשטר נוטה לכיוון הסמכותני, כך גוברת הנטייה שלו להפר זכויות אדם ואזרח.

התהליכים הפוליטיים של שנות האלפיים התאפיינו במגמה של התרחקות המשטר בישראל מהקוטב הדמוקרטי, וחזרה אל פרקטיקות סמכותניות ודכאניות שאפיינו את שלטונה של מפא"י בשנות ה-50 וה-60. התבססות ההגמוניה של מפלגת שלטון יחידה בראשות נתניהו כראש ממשלה הביאה למאמץ מתמשך של החלשה ושל פירוק מנגנוני הפיקוח והבקרה על השלטון, לצד מאמצים להגבלת זכויות פוליטיות ודיכוי של שיח ביקורתי כלפי פעולות ומדיניות הממשלה.

מכון זולת ניסח 15 הצעות חוק שנועדו לעדכן ולחזק הוראות חוק קיימות כדי להתאימן למאבק בסמכותנות; מציעות לבטל חקיקה שהרעילה את השיח הפוליטי בישראל, העמיקה את השסעים בחברה הישראלית, צמצמה את המרחב הדמוקרטי ותייגה כגיס חמישי אזרחים וארגונים על בסיס השתייכותם למיעוט הערבי או בשל דעות פוליטיות אופוזיציוניות; וכן מציעות להקנות סמכויות למבקר המדינה ולמבקרים הפנימיים לבחון את השמירה של הגופים המבוקרים על זכויות אדם, ולראשונה להקים בישראל נציבות להגנה על זכויות אדם ולעגן את מעמד מגני זכויות אדם וההגנות עליהם.

הצעות חוק אלה אינן עוסקות בהיבטים נוספים שחשובים למאבק בסמכותנות, כגון הסדרה בחוקי יסוד של הליך החקיקה והזכויות לשוויון ולחופש הביטוי, משך הכהונה הראוי של ראש הממשלה, סמכויות בתי המשפט וכלל היחסים בין מערכת המשפט לבין הרשות המחוקקת והמבצעת. זאת מאחר שכבר מקודמות יוזמות חקיקה אחרות לגבי סוגיות אלה.

הצעות החוק לא יפתרו את כלל הבעיות של המשטר במדינת ישראל, אך אם יתקבלו הן עשויות לסייע בחיזוק ההגנות על זכויות האדם והאזרח, לסייע במאבק לבלימת המגמות הסמכותניות ולהטות את המשטר ההיברידי בישראל לכיוון הדמוקרטי.

הצעה לתיקון חוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984

בשנים האחרונות נחשף שמאות שופטים מונו לכל הערכאות לאחר שנערכה בדיקה לגבי השתייכותם הפוליטית או המפלגתית. לאחר החשיפה הנשיאה אסתר חיות הזהירה כי "פוליטיזציה של מערכת המשפט עלולה לערער לחלוטין את יסודותיה כמערכת עצמאית ובלתי תלויה". לכן מוצע לתקן את חוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984, ולהוסיף את סעיף 77 שיקבע כי הוועדה לבחירת שופטים וחבריה לא יציעו מינוי של שופט בשל זיהוי השתייכותו הפוליטית או המפלגתית, או אם קיימות נסיבות אחרות שיש בהן כדי ליצור חשש ממשי למשוא פנים.